

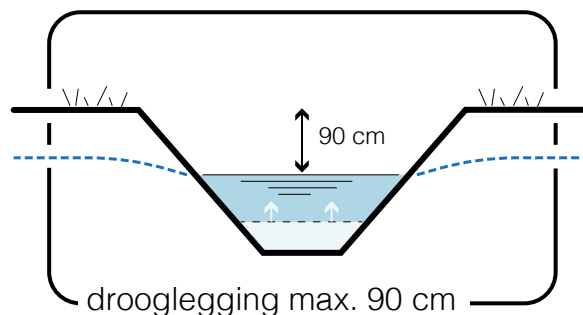
H5 Maatregelen waterbeheer

5.1 Beschrijving van de maatregelen vanuit de veenweidevisie

Hieronder volgt een overzicht van hydrologische maatregelen die in de veenweidevisie zijn benoemd, waarmee oxidatie van het veen kan worden verminderd, en welke invloed deze hebben op het landschap. In aanvulling hierop zijn in de volgende paragraaf aanvullende maatregelen (niet afkomstig uit de veenweidevisie) benoemd, die óók een bijdrage aan het landschap en het watersysteem kunnen leveren. Al deze maatregelen kunnen afzonderlijk worden ingezet, maar ze kunnen ook worden gezien als bouwstenen, die in combinaties kunnen worden toegepast. De maatregelen vanuit de veenweidevisie betreffen:

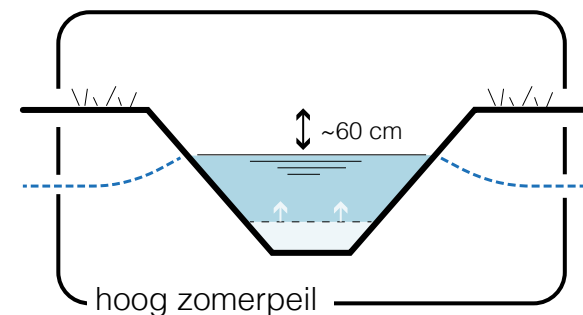
- 1 Peilverhoging (drooglegging maximaal 90 cm)
- 2 Hoog zomerpeil (drooglegging maximaal 60 cm)
- 3 Onderwaterdrainage
- 4 Vergroten peilvakken
- 5 Verbeteren hoogwatercircuits (inclusief robuuster maken/doorverbinden)
- 6 Peilverhoging in combinatie met alternatieve teelten
- 7 Peilverhoging in combinatie met natuur
- 8 Geen kerende grondbewerking

1. Peilverhoging

De eerste maatregel betreft een maatregel uit het uitvoeringsprogramma van de veenweidevisie, namelijk het nastreven van een gemiddelde drooglegging per peilgebied van maximaal 90 cm. De drooglegging is het verschil tussen de maaiveldhoogte en het oppervlaktewaterpeil. Voor peilgebieden waar de gemiddelde drooglegging thans groter is dan 90 cm heeft vermindering tot 90 cm vernatting van de bodem tot gevolg, waardoor de veenoxidatie en daarmee de bodemdaling worden verminderd. Een effect voor het landschap is dat het oppervlaktewater zichtbaarder wordt, omdat het water dichterbij het maaiveld komt, en de waterlijn breder wordt. Dit effect is afhankelijk van de huidige drooglegging. Als de huidige drooglegging bijvoorbeeld 1,0 m is, dan heeft een verhoging van de waterstand met 10 cm slechts een beperkt effect op de zichtbaarheid van het water. Daarnaast is bij kleinere sloten ook bij een drooglegging van 90 cm het water nog steeds niet erg zichtbaar.

2. Hoog zomerpeil

De tweede maatregel betreft het nastreven, waar mogelijk, van een gemiddelde drooglegging per peilgebied van maximaal 60 cm in de zomer. Hierbij wordt hetzelfde principe nagestreefd als bij de eerste maatregel, namelijk de veenbodem natter houden, waardoor de veenoxidatie vermindert en ook de bodemdaling vermindert. De veenoxidatie treedt hoofdzakelijk op in de zomer, omdat dan de grondwaterstanden uitzakken en er zuurstof bij het veen in de bodem komt. Ook is de temperatuur in de zomer hoger waardoor de oxidatie sneller verloopt. Bij een hoger zomerpeil kan er meer water uit de sloten in de bodem infiltreren, waardoor een deel van het veen natter blijft, waardoor minder oxidatie optreedt.

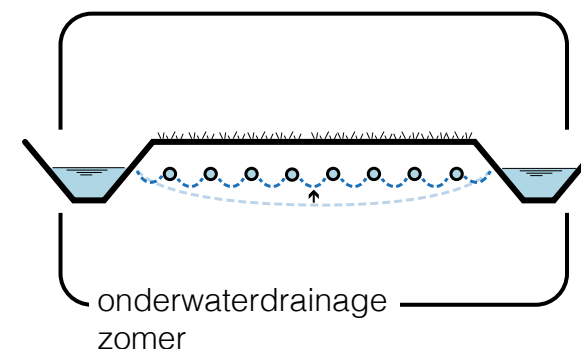
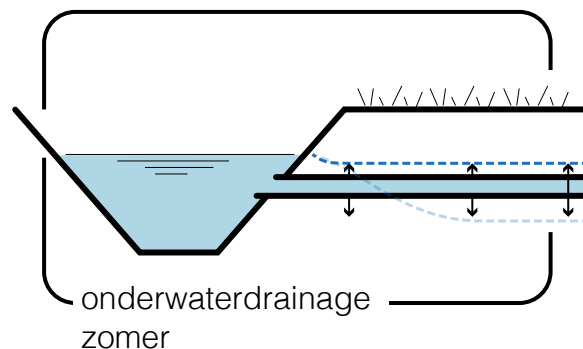
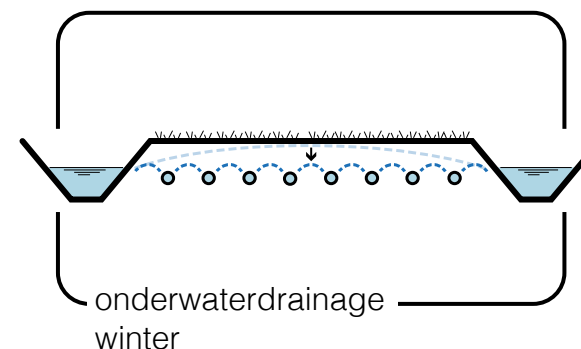
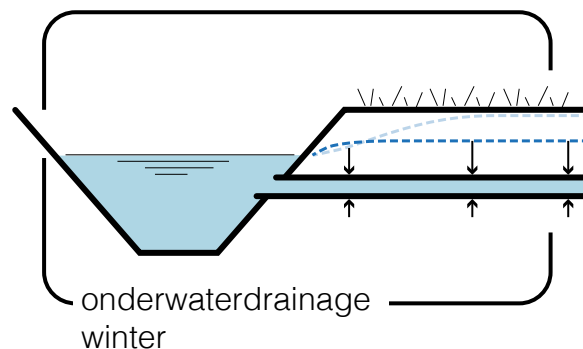
In het landschap treedt een soortgelijk effect op als bij maatregel 1, namelijk dat het oppervlaktewater meer zichtbaar wordt. Dit omdat het water dichterbij het maaiveld komt en de waterlijn breder wordt (door de taludhelling van de oevers). Het effect is afhankelijk van het verschil met de huidige drooglegging. Bij een drooglegging van 60 cm wordt het water merkbaar meer zichtbaar dan bij 90 cm.

3. Onderwaterdrainage

Met onderwaterdrainage worden momenteel diverse pilots uitgevoerd in het Friese veenweidegebied. Bij onderwaterdrainage worden ondiep en op korte onderlinge afstand drainbuizen aangelegd. Toepassing van onderwaterdrainage is maatwerk, afhankelijk van de lokale omstandigheden. Omdat de drains in ieder geval in de zomer onder water moeten liggen dient onderwaterdrainage samen te gaan met een hoog oppervlaktewaterpeil. Bij voorkeur moet daarbij gedacht worden aan een drooglegging tussen de 35 en 60 cm. Onderwaterdrains zijn het meest effectief in veenweiden met pure veenbodems, of veenbodems met een dun kleidek. Onderwaterdrains zijn niet zinvol in veenweidegebieden met veel kwelwater. Daar is de grondwaterstand al hoog, en draineren onderwaterdrains vooral.

Algemene kentallen voor de aanleg van onderwaterdrainage zijn een onderlinge afstand tussen de drains van vier tot zes meter, op een diepte van tien tot twintig centimeter onder het slootpeil. De aanleg kan betrekkelijk eenvoudig en nagenoeg zonder aantasting van de veenbodem plaats vinden, door de drainbuizen vanaf de slootkant door de grond te trekken (sleufloze drainage), zie volgende pagina.

Onderwaterdrainage is vooral gericht op infiltratie van water in de bodem in de zomer, tot in het midden van de percelen. Zo wordt de veenbodem natter gehouden waardoor de veenoxidatie (die vooral in de zomer optreedt) wordt afgeremd. Om de extra infiltratie te faciliteren is wel meer wateraanvoer nodig. Globale berekeningen laten zien dat percelen met onderwater-

drainage 's zomers gemiddeld tien tot vijftien procent meer water nodig hebben. Praktijkervaringen laten zien dat de snelheid van de veendaling door onderwaterdrainage ongeveer kan worden gehalveerd. Ook wordt de bodemvochtvoorziening van het gras in droge periodes verbeterd, en is er in de winter, wanneer er een neerslagoverschot is en de drains juist water af-

voeren, minder kans op grondwateroverlast door hoge grondwaterstanden. De drains voorkomen dan dat het grondwater tot het maaiveld stijgt. Zo kunnen agrariërs in het voorjaar en na natte periodes sneller het land gebruiken.

Aanleg sleufloze drainage

(bron: **Onderwaterdrains in het veenweidegebied, provincie Zuid-Holland, 2010**)

De illustraties van de maatregel op de voorgaande pagina geven de verandering in de grondwaterspiegel weer in twee situaties: zomer en winter. Het linker gedeelte van de illustratie laat een dwarsdoorsnede zien met de grondwaterstand in zomer en winter. In de illustratie is ook een lichtblauwe stippellijn weergegeven, die een indicatie geeft van de grondwaterstand indien er geen onderwaterdrains aanwezig zijn. Het rechter gedeelte van de illustratie laat een lengtedoorsnede zien van de invloed van onderwaterdrainage op de grondwaterstanden in zomer en winter. Het directe effect van de drains op het landschap is gering. De drains zijn namelijk niet zichtbaar in het landschap. Echter, door het afremmen van de bodemdaling kan wel het veenweidelandschap langer worden behouden.

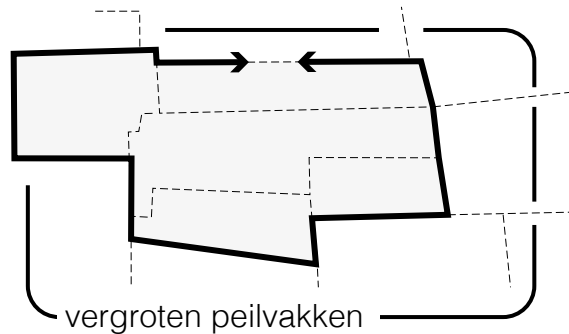
Onderwaterdrainage kan in potentie ook als hulpmiddel/katalysator gebruikt worden om andere hydrologische maatregelen te faciliteren die wel meer landschappelijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn:

- aanzienlijke peilverhogingen in grotere peilgebieden worden vaak belemmerd omdat dan wateroverlast optreedt in de laagste delen van zo'n peilgebied. Die laagste delen zijn vaak prima geschikt om onderwaterdrainage aan te leggen. Daarmee ontstaat veel meer speelruimte om peilen te verhogen (of niet te verlagen).
- verbreden van hoogwatervoorzieningen, door een extra hoogwatersloot op de rand van het huisperceel te leggen (maatregel 5): er ontstaat dan een zeer natte zone op de aanliggende landbouwgrond, die minder is gedaald dan het midden van het landbouwperceel. Ook in deze natte zone kan onderwaterdrainage aangelegd worden (die gevoed wordt vanuit de hoogwatersloot), waarbij de agrarische opbrengst naar verwachting omhoog zal gaan.

- twee (of meer) kleine onzichtbare veenslootjes vervangen door één grote robuuste en zichtbare watergang, waarin ook meteen waterberging en een goede ecologische waterkwaliteit (KRW) worden gerealiseerd. Op de plaats waar de kleine slootjes verwijderd worden ontstaat kans op te hoge grondwaterstanden (natschade). Ook hier kan onderwaterdrainage de oplossing zijn.

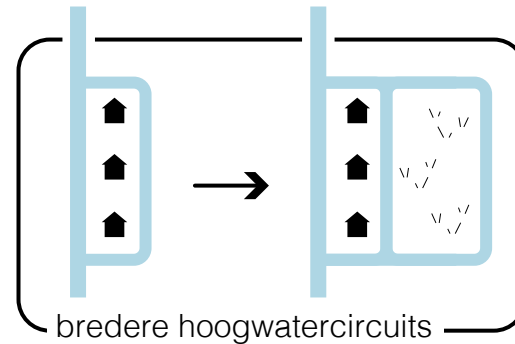
Onderwaterdrainage is minder zinvol op lokaties met zogenaamd spalterveen. Dit is veen dat door een sterke gelaagdheid zeer slecht doorlatend is. In dit type veen lukt het niet of nauwelijks om water via drains te infiltreren, en wordt aanleg van onderwaterdrainage daarom niet aangeraden. Opgemerkt wordt dat een deel van de lopende pilots met onderwaterdrainage in Friesland ook op lokaties met spalterveen plaatsvinden. Hieruit kunnen nieuwe inzichten naar voren komen over de geschiktheid van onderwaterdrainage voor gebieden met spalterveen.

4. Vergroten peilvakken

Om hoogteverschillen in de diepe polders te verminderen kan in de diepste delen de veenoxidatie worden afgeremd door een geringe drooglegging (minder dan 60 cm) in combinatie met onderwaterdrainage. Het omliggende gebied daalt dan relatief sneller waardoor het maaiveld op termijn weer gelijk wordt. Dat maakt het mogelijk om op termijn peilvakken samen te voegen. Voordelen daarvan zijn een robuuster watersysteem, waarvoor minder peilregulerende kunstwerken nodig zijn, en daardoor lagere kosten voor het waterbeheer.

5. Verbeteren hoogwatercircuits

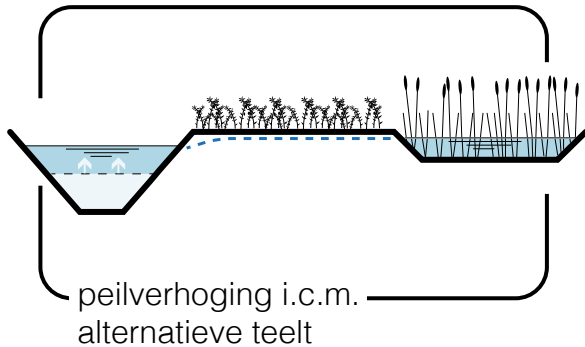

De vijfde maatregel is gericht op het versterken van het hydrologische effect van hoogwatercircuits. Een mogelijkheid hiervoor is het maken van bredere hoogwatercircuits, bijvoorbeeld zoals is weergegeven in de bovenstaande illustratie. Dit heeft als doel om de grondwaterstanden onder bebouwing, tuinen en infrastructuur beter op een hoog niveau te houden. In smalle hoogwatercircuits hebben lage peilen in de nabije omgeving vermoedelijk een sterker effect op de grondwaterstanden in het hoogwatercircuit dan in bredere hoogwatercircuits. Door hogere grondwaterstanden wordt de grond natter en daarmee wordt de bodemdaling afgeremd. Het heeft als effect in het landschap dat het water meer zichtbaar zal zijn door de aanwezigheid van meer sloten op een hoog peil. Door de extra hoogwatersloot kunnen er wel hogere grondwaterstanden ontstaan op de lage delen binnen het hoogwater circuit en op de aanliggende landbouwgronden. Dit effect kan worden gecompenseerd door aanleg van onderwaterdrainage.

Het functioneren van hoogwatercircuits kan ook worden verbeterd door deze robuuster te maken. Dit kan door het doorverbinden van hoogwatercircuits die in elkaars verlengde liggen (samenvoegen van peilvakken) en door het verruimen van de watergangen die onderdeel uitmaken van het hoogwatercircuit. Hierdoor zijn minder kunstwerken nodig voor het peilbeheer van hoogwatercircuits en is er minder kans op problemen met de waterkwaliteit. Ook nemen de kosten voor het waterbeheer hierdoor af. Door het robuuster maken van hoogwatercircuits zullen ze meer zichtbaar worden in het landschap.

Voorafgaand aan eventuele verbetering van hoogwatercircuits moet wel per locatie de effectiviteit van deze maatregel worden onderzocht. Hiervoor loopt een apart onderzoekstraject vanuit Wetterskip Fryslân.

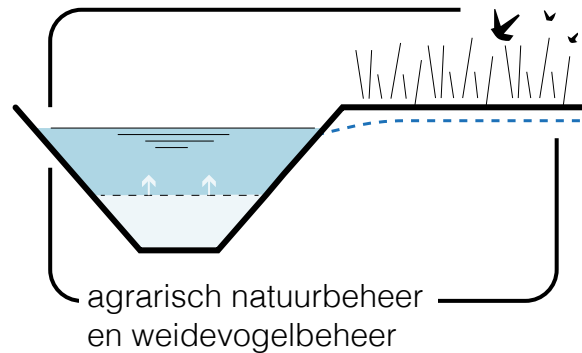
6. Peilverhoging in combinatie met alternatieve teelten

Maatregel 6 betreft een verhoging van het peil in combinatie met alternatieve teelten. De hogere peilen zorgen voor hogere grondwaterstanden, waardoor de veenoxidatie wordt vertraagd. De hogere grondwaterstanden zijn voor de productie van de meeste (gangbare) landbouwgewassen ongunstig, maar alternatieve teelten zorgen daarbij toch voor enige landbouwkundige opbrengst op bijvoorbeeld de laagste en natste plekken. Die gronden moeten daarvoor wel worden afgewaardeerd (compensatie).

Gewassen die goed kunnen worden verbouwd op zeer natte veengronden zijn onder meer Lisdodde en Cranberry (Veenbes). Lisdodde kan worden gebruikt voor bouw en isolatiemateriaal van huizen. Ook levert het biomassa voor energie op. Dit maakt het een kansrijk gewas. Het andere gewas, Cranberries, passen in een gezond eetpatroon, in combinatie met de huidige trend van toenemende interesse in gezond eten, is het een kansrijk gewas. Deze gewassen groeien hoger dan gras, en zijn daardoor meer zichtbaar in het landschap.

7. Peilverhoging in combinatie met natuur

Deze maatregel betreft peilverhoging tot veel minder dan 90 cm drooglegging. Omdat de productieomstandigheden voor gangbare landbouw daardoor afnemen gaat de maatregel samen met agrarisch natuurbeheer, weidevogelbeheer of verandering van de grondgebruiksfunctie (van landbouw naar natuur). Door de hogere peilen wordt de grondwaterstand hoger, wat leidt tot verandering van de aanwezige flora en fauna. Door de vernatting wordt de bodemdaling afgeremd en de natuur versterkt. In het landschap worden zowel het water als de natuur meer zichtbaar. Bij aanleg van onderwaterdrainage zijn plaatselijk mogelijk nog wel gangbare landbouwopbrengsten mogelijk. Ook kan combinatie met alternatieve teelten (maatregel 6) een mogelijkheid zijn.

8. Geen kerende grondbewerking

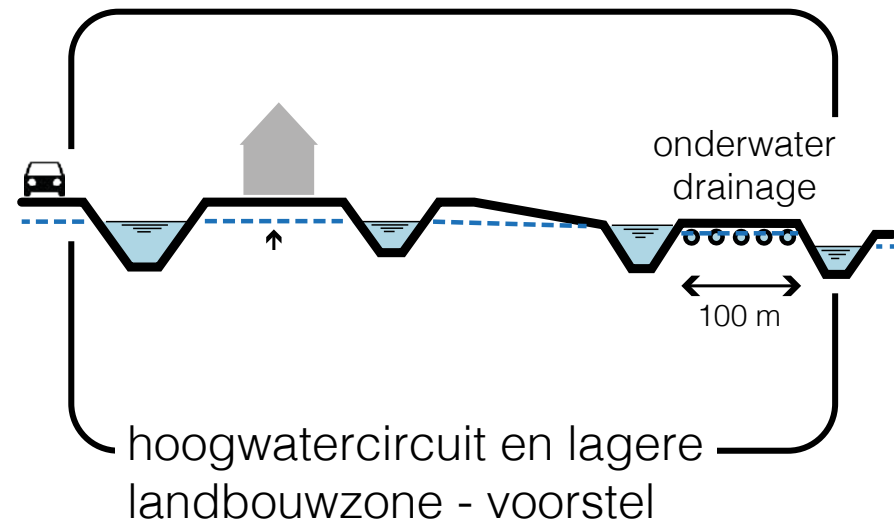
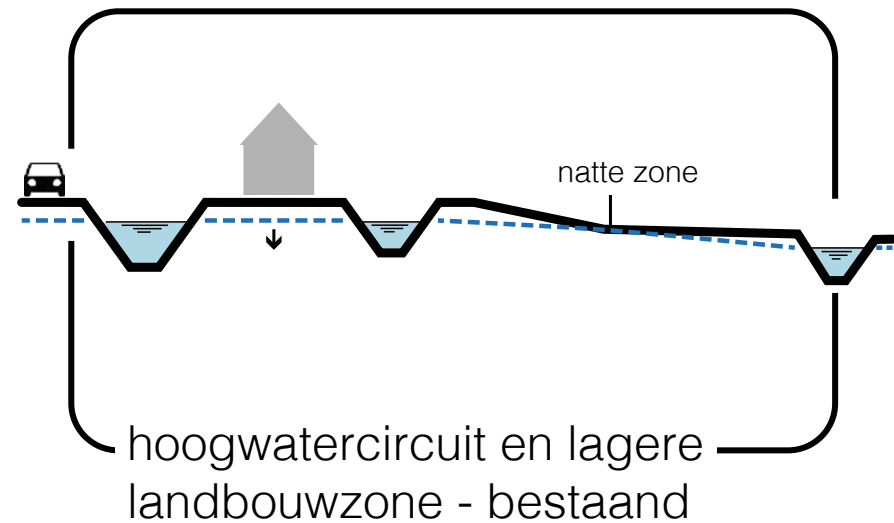
De achtste maatregel is geen hydrologische maatregel maar een preventieve maatregel. Bij kerende grondbewerking komt het veen meer met zuurstof in aanraking dan wanneer de grond niet zou worden gekeerd. Dit leidt tot een versnelde oxidatie van het veen. Door geen kerende grondbewerking toe te passen wordt dit extra oxidatie effect voorkomen.

Combinatie van hydrologische maatregelen

Door combinatie van de afzonderlijke hydrologische maatregelen kan de inzetbaarheid en het effect op vermindering van veendaling worden vergroot. Hieronder is een voorbeeld gegeven van verbreding van een hoogwatercircuit, door middel van aanleg een extra (robuuste) hoogwatersloot, in combinatie met onderwaterdrainage op het aanliggende landbouwperceel.

In de eerste situatie is zichtbaar dat er een natte zone (plas-dras zone) is langs de rand van de hoogwatervoorziening, op de overgang naar het aanliggende landbouwperceel. In de praktijk wordt in deze zones regelmatig grondwateroverlast voor de landbouw ervaren. In de tweede situatie is de aangepaste situatie te zien. Hier is de hoogwatervoorziening uitgebreid met een extra sloot, op het hoge peil van het hoogwatercircuit. Bij voorkeur is dit een zichtbare, robuuste, brede sloot, met een goede wateraan- en afvoercapaciteit en waarin een goede waterkwaliteit is te behalen (zie ook 5.2 C. Robuuster watersysteem).

Door aanleg van deze sloot zal de grondwaterstand binnen het hoogwatercircuit, maar ook op het aanliggende landbouwperceel hoger worden. Een oplossing daarvoor is het aanleggen van onderwaterdrainage op dit aanliggende landbouwperceel. Hierdoor wordt de landbouwgrond in de winter en het voorjaar op een acceptabel niveau ontwaterd. 's Zomers kan de onderwaterdrainage dan worden gevoed vanuit de nieuwe hoogwatersloot, zodat het veen in het landbouwperceel nat kan worden gehouden en de bodem minder (snel) daalt.

5.2 Maatregelen niet uit de veenweidevisie

In aanvulling op de maatregelen uit de veenweidevisie zijn in deze paragraaf aanvullende maatregelen (niet afkomstig uit de veenweidevisie) benoemd, die ook een bijdrage aan het landschap en het watersysteem kunnen leveren.

B. Kades en kunstwerken

- 9 Behoud en vernieuwing kunstwerken
- 10 Kadeversterking

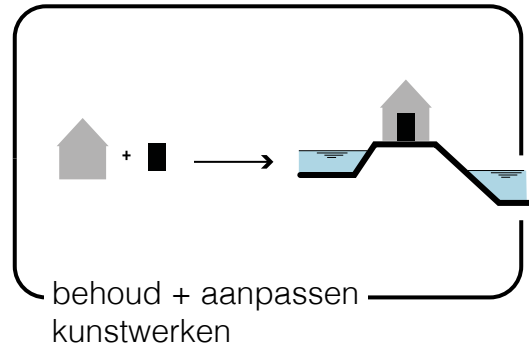
C. Robuuster watersysteem

- 11 Robuustere watergangen
- 12 Extra watergangen

D. Kansen ontwikkeling natuur

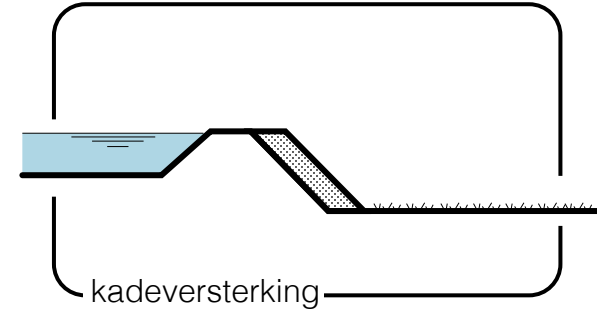
- 13 Bûtlân en tussenboezem
- 14 Beplanting

9. Behoud en vernieuwing kunstwerken

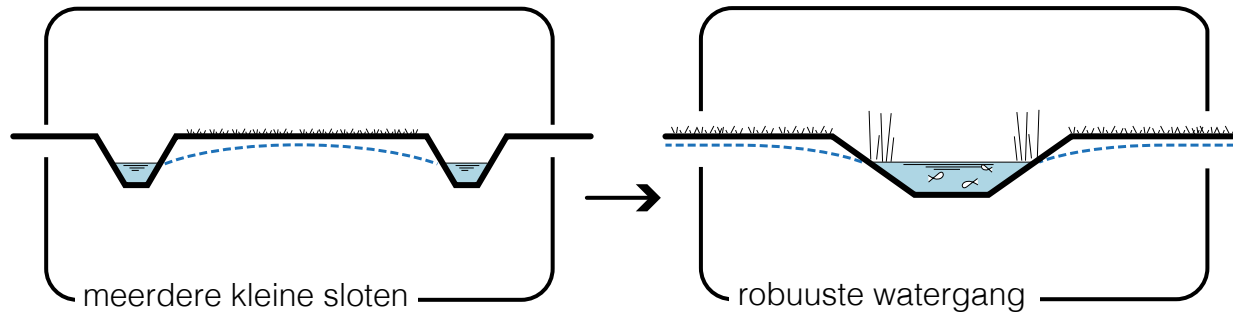
De bodemdaling in de veengebieden heeft ook invloed op de waterstaatkundige kunstwerken. Gemalen, sluisen en stuwen moeten worden aangepast en de fundering van bruggen komt droog te staan. Daarom worden overal in het veengebied aanpassingen aan de kunstwerken uitgevoerd. Veelal worden er nieuwe gemalen naast de bestaande gemalen gebouwd. Omdat de kunstwerken het karakteristieke watersysteem van de veengebieden herkenbaar maken hebben de aanpassingen effect op de beleving van het landschap en op de cultuurhistorische waarde.

10. Kadeversterking

Door de bodemdaling zijn de boezemkades tussen het vaste peil van de boezem en het klinkende maaiveld van de polder steeds omvangrijker en steeds kwetsbaarder geworden. Deze primaire waterkeringen moeten door herhaalde versterkingsmaatregelen waterkerend worden gehouden. Meestal bestaan de versterkingsmaatregelen uit kruinverhoging en het met grond aanvullen van de binnenberm. Deze maatregelen hebben invloed op de beleving van de samenhang tussen polders en boezemwater.

11. Robuustere watergangen

In aanvulling op de hydrologische maatregelen uit de veenweidevisie is de volgende maatregel mogelijk om het watersysteem robuuster te maken.

Robuustere watergangen kunnen worden gerealiseerd door bijvoorbeeld twee kleine sloten samen te voegen tot één grote watergang, zoals weergegeven in de afbeelding. In de kleine sloten is weinig berging voor water mogelijk. Ook is er beperkte ecologische kwaliteit en is het water niet of nauwelijks zichtbaar in het landschap. Wanneer deze twee sloten worden samengevoegd tot één grote robuuste watergang, heeft dit de volgende voordelen:

- een betere transportcapaciteit voor aan- en afvoer van water. Vooral 's zomers is een goede aanvoercapaciteit belangrijk, om de sloten in het veengebied op een (hoog) peil te houden, zeker als extra wateraanvoer voor peilverhoging of voor voeding van onderwaterdrainage nodig is. In de zomer groeien kleine watergangen eerder dicht met planten;
- meer mogelijkheden voor waterberging;
- verhoogde zichtbaarheid van de watergang in het landschap;

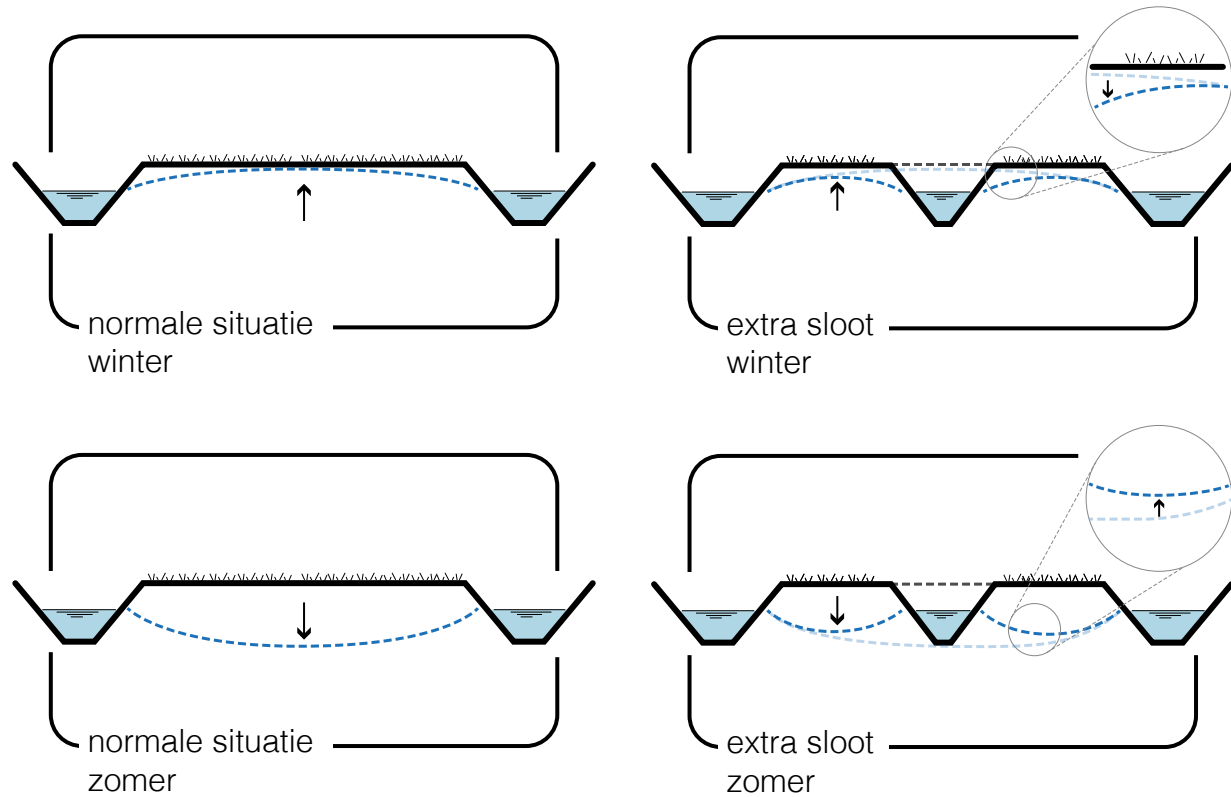
- betere ecologische kwaliteit (KRW), omdat een robuustere watergang beter tegen temperatuurschommelingen en zuurstoftekorten kan. Ook biedt een robuuste watergang meer ruimte voor ecologisch maaibeheer. De ecologie kan verder worden versterkt wanneer de nieuwe robuuste watergang natuurvriendelijke oevers krijgt, met een flauw talud. De zichtbaarheid van de watergang neemt dan ook verder toe. Een bredere watergang kost uiteraard wel meer ruimte c.q. grond aankoop;
- in droge perioden een grotere infiltratiecapaciteit naar de bodem, omdat het contactoppervlak (natte omtrek) tussen watergang en bodem toeneemt. Dit is in het algemeen alleen een lokaal effect, waardoor 's zomers de aanliggende bodems wat natter blijven.

Een nadeel van samenvoeging van twee sloten tot één robuustere watergang kan zijn dat er hogere grondwaterstanden kunnen optreden op de locaties waar de kleine sloten zijn verwijderd. Dit is eventueel te compenseren met onderwaterdrainage.

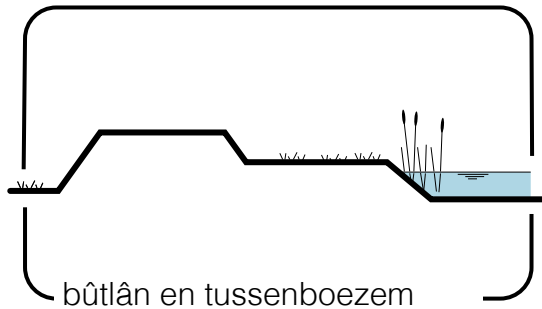
12. Extra watergangen

Deze maatregel betreft het aanleggen van extra watergangen of sloten. In de illustratie is de verandering van de grondwaterstand door deze maatregel aangegeven. Het linker deel van de illustratie laat de normale situatie van de grondwaterstand zien met twee sloten. Het rechter deel van de illustratie laat de verandering van de grondwaterstand zien met een extra sloot. Dit laat zien dat het in de winter minder nat zal worden, leidend tot minder grondwater overlast. In de zomer zal de grondwaterstand juist hoger blijven, waardoor de veenbodem natter blijft en er minder veenoxidatie en bodemdaling optreedt.

Het effect van deze maatregel is op hoofdlijnen vergelijkbaar met onderwaterdrainage, maar het effect van een sloot op de grondwaterstand in het perceel is veel beperkter (tot zo'n 10 meter uit de slootkant). Een ander nadeel ten opzichte van onderwaterdrainage is dat de landbouwpercelen door extra sloten kleiner worden, wat nadelig is voor de landbouwkundige bedrijfsvoering. Het landbouwkundig gebruik van kleinere percelen kost meer transport- en arbeidstijd en -kosten dan grotere percelen. De maatregel vergroot daarentegen de zichtbaarheid van het water en daarmee de verkalingsrichting in het landschap.

13. Bûtlân en tussenboezem

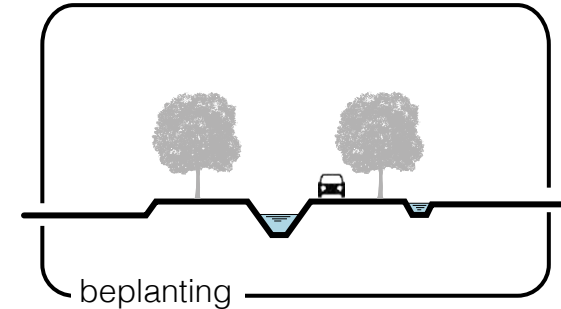

Voor het (tijdelijk) bergen van water in pieksituaties en het vasthouden van water voor aanvoer in droge perioden zijn systemen nodig op het niveau van oeverlanden (bûtlân) langs de boezem of als zelfstandig tussenboezemstelsel met een lager peil dan de boezem.

- Waterberging in de oeverlanden langs de boezem staat in open verbinding met het boezemwater en heeft daardoor een vast peil. Waterstaatkundig is het nut van deze gebieden dat ze de bergingscapaciteit van de boezem vergroten. Tegelijk hebben deze gebieden een ecologische waarde omdat het ondiepe en luwe zones vormen als paaiplaats voor vis en foerageer en rustgebied voor watervogels.
- Retentiepolders worden alleen voor tijdelijke piekberging onder water gezet. Buiten die perioden zijn het omkade graslanden, meestal met een extensief beheer voor hooiland of jongvee. Daardoor hebben deze percelen een gevarieerde vegetatie en waarde als weidevogelgebied.

- Tussenboezemsystemen zijn via een gemaal met de boezem verbonden, maar hebben een eigen peilbeheer. Dat maakt een natuurlijke peilfluctuatie mogelijk, die gunstig is voor de ontwikkeling van moerasvegetatie. Deze hydrologische maatregelen verrijken het landschap omdat ze water zichtbaar maken – kenmerkend voor het veenweidegebied – en kansen voor ecologische ontwikkeling toevoegen.

14. Beplanting

Karakteristiek voor het veenweidelandschap is de openheid, waar alleen de boerderijerven van een boombeplanting zijn voorzien, als eilanden in een groene zee. Bij de herinrichting van de veenpolders na de vervening en de ruilverkavelingen in deze polders zijn laanbeplantingen aangebracht, die de ruimtelijke hoofdstructuur van de polders accentueren. Deze beplantingen geven schaal en maat aan de veenpolders. Dat is vooral van belang in die delen waar bijna geen veen meer aanwezig is en als gevolg daarvan een vrijwel sloot-loos landschap is ontstaan. Door het ontbreken van onderbegroeiing blijft het zicht op de polder gehandhaafd.

5.3 Beschrijving van impact maatregelen op grondgebruik

In nevenstaande tabel is aangegeven voor welk type gebieden de hydrologische maatregelen toepasbaar zijn. De uiteindelijke toepassing dient in overleg met de streek en grondeigenaren uitgewerkt te worden.

Uit de tabel volgt dat de meeste maatregelen in landbouwgebieden kunnen worden toegepast. Hierbij is wel de inzet en medewerking van agrariërs en grondeigenaren noodzakelijk.

Maatregelen 1 en 2 (peilverhoging) kunnen zowel in landbouwgebied als in woon- en recreatiegebied worden toegepast. Echter in beide gevallen zal daarbij eerst moeten worden onderzocht of er door de peilverhoging geen wateroverlast ontstaat. Indien dit het geval is, is voor de locaties waar overlast ontstaat mogelijk mitigatie mogelijk door middel van aanleg van onderwaterdrainage.

De maatregelen robuustere en meer watergangen aanleggen kunnen in beginsel overal worden toegepast, ook in woongebieden en natuurgebieden. Voordeel van deze maatregelen, zeker als ze gecombineerd worden met een hoog peil, is dat het water weer meer zichtbaar wordt in het landschap. Ook kan hiermee de waterhuishouding verbeterd worden, zie de toelichting in paragraaf 5.2. De aanleg van robuuste watergangen kan worden gecombineerd met versterking van cultuurhistorisch interessante landschapsstructuren.

Voor woon- en recreatiegebieden is het verbeteren van hoogwatercircuits een mogelijke maatregel. Daarbij moet wel per locatie de effectiviteit van deze maatregel van tevoren worden onderzocht. Hiervoor loopt een apart onderzoekstraject vanuit Wetterskip Fryslân.

De maatregelen die niet uit de veenweidevisie komen kunnen in beginsel in alle typen gebieden worden toegepast.

	Maatregelen vanuit veenweidevisie	landbouwgebied	woon- en recreatiegebied	natuurgebied
1	Peilverhoging (drooglegging maximaal 90 cm)	X	X	
2	Hoog zomerpeil (drooglegging maximaal 60 cm)	X	X	
3	Onderwaterdrainage	X		
4	Vergroten peilvakken	X		
5	Verbeteren hoogwatercircuits		X	
6	Peilverhoging in combinatie met alternatieve teelten	X		
7	Peilverhoging in combinatie met natuur	X		
8	Geen kerende grondbewerking	X		
	Maatregelen niet vanuit veenweidevisie			
9	Behoud en vernieuwing kunstwerken	X	X	X
10	Kadeversterking	X	X	X
11	Robuuste watergangen	X	X	X
12	Extra watergangen	X	X	X
13	Bûtlânnen en tussenboezem	X	X	X
14	Beplanting	X	X	X

Toepassing maatregelen in relatie tot andere functies